

INGLIZ VA O'ZBEK IDIOMALARINING QIYOSIY TAHLILI

Andijon davlat chet tillari instituti

talabasi:

Rafiqjonova Barnoxon Muhammadjon qizi

E-mail: barnorafiqova@gmail.com

Tel: +998907715077

ilmiy rahbari: **Hamidov Nodirbek Zakirovich**

Tel: +998916191484

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz va o'zbek tillaridagi idiomalarning o'xshashlik va farqlari tahlil qilinadi. Idiomalar xalq ruhiyatini, madaniyatini va dunyoqarashini aks ettiruvchi til birliklari sifatida qaraladi. Tahlil jarayonida mazmun, shakl va qo'llanish nuqtayi nazaridan ikki tilning idiomalari solishtiriladi.

Kalit so'zlar: idioma, frazeologizm, o'xshashlik, farq, madaniyatlararo kommunikatsiya, tarjima.

Abstract: This article analyzes the similarities and differences between English and Uzbek idioms. Idioms are considered linguistic units that reflect the mentality, culture, and worldview of a people. The analysis compares idioms in the two languages in terms of meaning, form, and usage.

Keywords: idiom, phraseologism, similarity, difference, intercultural communication, translation.

Аннотация: В данной статье анализируются сходства и различия между идиомами английского и узбекского языков. Идиомы рассматриваются как языковые единицы, отражающие менталитет, культуру и мировоззрение народа. Анализ проводится с точки зрения значения, формы и употребления идиом в двух языках.

Ключевые слова: идиома, фразеологизм, сходство, различие, межкультурная коммуникация, перевод.

Kirish: Til – bu nafaqat aloqa vositasi, balki xalq tafakkuri va madaniyatining ko‘zgasidir. Ayniqsa, frazeologik birliklar, xususan, idiomalar xalqning ma’naviy-ruhiy olamini, urf-odatlarini va qadriyatlarini o‘zida mujassam etadi. Ingliz va o‘zbek tillaridagi idiomalar madaniy tafovutlarga qaramay, ko‘plab umumiyliklarga ham ega. Ushbu maqola aynan shu jihatlarni o‘rganishga bag‘ishlanadi.

Idioma tushunchasi va uning lingvistik xususiyatlari

Idiomalar – bu so‘zma-so‘z tarjima qilinsa, o‘z ma’nosini yo‘qotadigan, lekin umumiy semantik birlik sifatida mustahkam ma’noga ega bo‘lgan ifodalardir. Masalan, ingliz tilidagi “kick the bucket” va o‘zbek tilidagi “qo‘shni tobutini ko‘rdi” idiomalari o‘limni anglatadi, ammo har ikki iboraning tashqi shakli butunlay boshqa-boshqa.

Ingliz va o‘zbek tillaridagi idiomalarning semantik o‘xshashliklari

Ingliz va o‘zbek tillarida ko‘plab idiomalar ma’no jihatdan bir-biriga yaqin. Masalan:

- Ingliz tilida (break the ice) iborasining o‘zbekcha ekvivalenti (gap tashlamoq, oldi qochdilar bilan gap boshlash) hisoblanadi.
- Ingliz tilida (when pigs fly) iborasining o‘zbekcha ekvivalenti (tuyani dumi yerga takkanda) hisoblanadi.
- Ingliz tilida (Spill the beans) iborasining o‘zbekcha ekvivalenti (gullab qo‘yish) hisoblanadi.

Bu kabi umumiyliklar madaniyatlararo aloqa uchun muhim til birliklaridir.

Idiomalarning shakliy farqlari va ularning madaniy sabablari

Ko‘plab idiomalar o‘zlarining shakliy tuzilishi, metaforik asoslari orqali til va madaniyat o‘ziga xosligini namoyon etadi. Masalan:

- **Inglizcha:** “Bite the bullet” – og‘ir qarorni qabul qilish.
- **O‘zbekcha:** “Ko‘ngliga tugib qo‘ymoq” – qat’iy niyat qilmoq.

Bu idiomalar ma’nodosh bo‘lsa-da, ularning asosiy metaforalari va asoslanadigan tarixiy-madaniy konteksti turlicha.

Tarjima va madaniy to‘siqlar

Idiomalarni tarjima qilish doim ham oson emas. Ba'zan so'zma-so'z tarjima qilish noto'g'ri tushinishga olib keladi. Shu bois tarjimada idiomaning ekvivalentini topish yoki uni izohlab berish zarur bo'ladi. Bu esa tarjimonning nafaqat til, balki madaniyatni ham chuqur bilishini talab qiladi.¹

Xulosa

Ingliz va o'zbek tillaridagi idiomalar xalq tafakkurining mahsuli bo'lib, ularning o'zaro taqqoslanishi tilshunoslikda qiziqarli ilmiy yo'nalishdir. Ushbu maqolada semantik va shakliy o'xshashliklar, farqlar, madaniy sabablari va tarjima muammolari ko'rib chiqildi. Kelgusida bu mavzuni yanada chuqurlashtirish, ayniqsa tarjimashunoslik nuqtayi nazaridan tahlil qilish istiqbolli bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Komilov, N. (2008). *Milliylik va madaniyat*. Toshkent: Sharq nashriyoti.
2. Bobojonov, S. (2015). *O'zbek tilining frazeologik boyligi*. Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi.
3. Karimov, D. (2011). *Frazeologizm va uning turlari*. Toshkent: Fan nashriyoti.
4. Oxford English Dictionary of Idioms (3rd ed.). (2010). Oxford University Press.
5. Crystal, D. (2003). *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. Cambridge University Press.
6. Baker, M. (2011). *In Other Words: A Coursebook on Translation*. Routledge.
7. Larson, M. L. (1998). *Meaning-based Translation: A Guide to Cross-language Equivalence*. University Press of America.

¹ B. I. Edwards va A. D. Cheok, *Why Not Robot Teachers: Artificial Intelligence for Addressing Teacher Shortage, Applied Artificial Intelligence*, Jild 32, №4, 2018-yil, 349-bet.

8. Cowie, A. P. (1998). *Phraseology: Theory, Analysis, and Applications*. Oxford University Press.
9. Sharifov, M. (2020). “Ingliz va o‘zbek tillarida idiomalarning madaniy xususiyatlari”. *Filologiya masalalari*, 2(1), 45–52.
10. Yuldashev, H. (2022). “Frazologik birliklarning tarjima muammolari”. *O‘zbek tilshunosligi jurnali*, 3(2), 63–68